

Guillem Soler, un artista polifacètic

Guillem Soler i Gatvillaró (Tarragona, 1905 – Barcelona 1971)

AUTOR DESCONEGUT. ARXIU FAMILIA SOLER

«Donaria tot el que sé i he fet sobre pintura, i encara hi afegiria dos anys de la meua vida, per poder ser un bon pianista de la talla dels grans, i no pels aplaudiments, sinó per a la meua pròpia satisfacció...».

«La veritable obra pictòrica està darrere del quadre. És a dir, més enllà del que veuen els ulls. Darrere, per exemple, d'aquella summa objectivitat de *Las Meninas* hi ha un misteri inefable equivalent a una gran composició de Bach per a orgue».

LLUÍS BRUGUÉS I ALBINA VARÉS > TEXT

Així s'expressava Guillem Soler en algunes de les cartes que va enviar al mestre Civil durant els cinquanta anys que mantingueren correspondència, que solament es va interrompre pel mateix transcurs de la vida. La seva amistat, que venia dels anys en què Guillem Soler va viure a Girona, va crear una harmonia i companyonia entre ells gràcies a l'amor i la passió que compartien per la pintura, per la música i, en general, per totes les arts.

D'entre les 2.830 cartes que conté l'important epistolari de Francesc Ci-

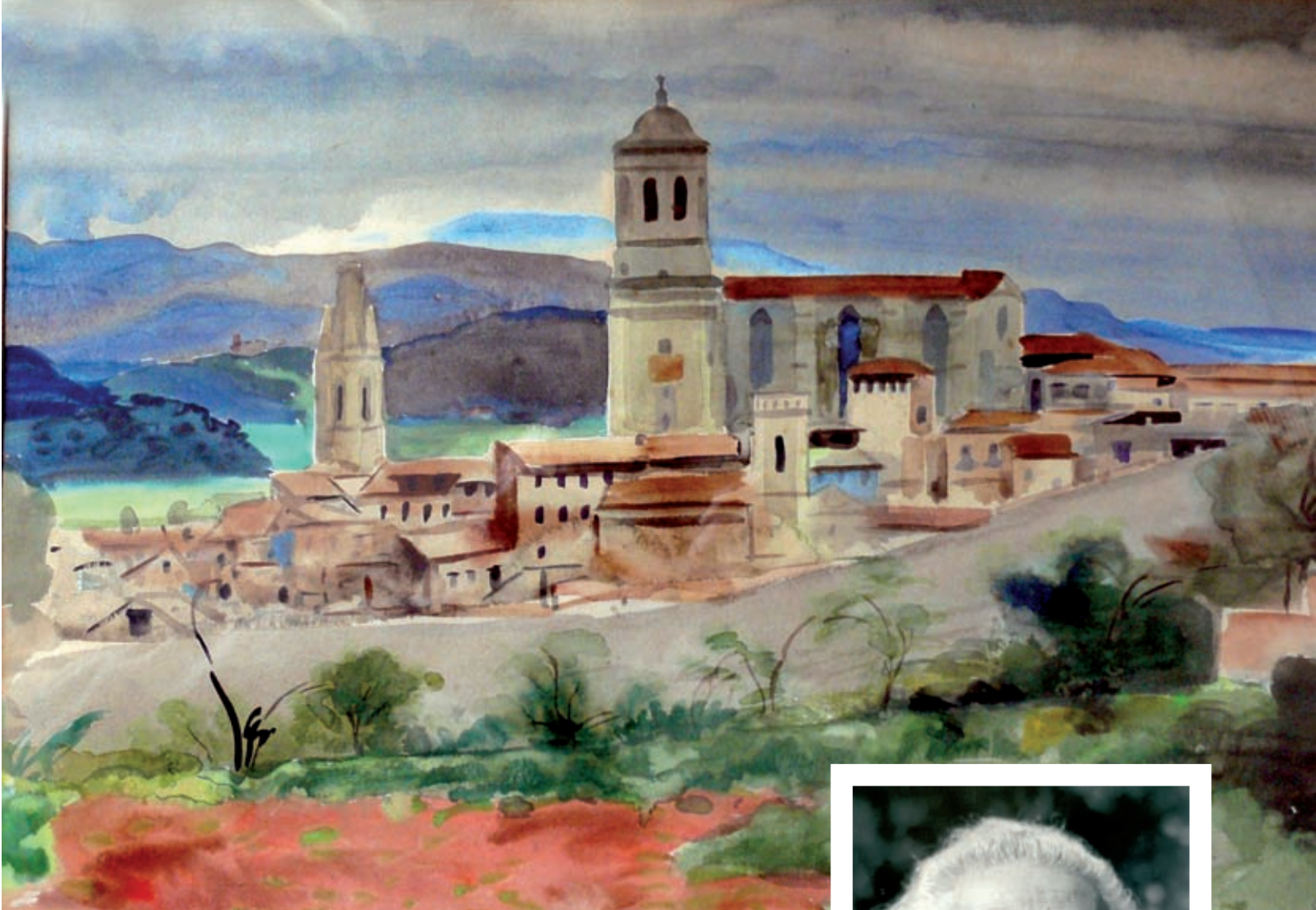
vil —que acabem de catalogar, i que es troba a casa de la família Julià-Civil—, se n'han conservat 120 que li foren enviades per Guillem Soler, i que van des de l'any 1929 a 1971, i 24 de Francesc Civil rebudes per Soler, de 1954 al 1969. S'hi descobreix un Guillem Soler erudit i polifacètic, d'esperit inquiet, sempre insatisfet i ple d'inquietuds, un caràcter que no li va deixar gaudir gaire de les petites coses de la vida.

També se'n desprèn que li agradava escriure en profunditat. Era hàbil, competent, coneixedor del que deia, i curós de la redacció. Es mostrava crític equànim, sincer, sense concessions afalagadores, com deia mossèn Tapiola d'ell. Va escriure molt sobre art —pintura i música, sobretot— però no de política, un fet estrany en un personatge del seu tarannà.

La valuosa correspondència entre tots dos artistes —Soler i Civil— explica essencialment la gènesi i evolució de les seves respectives carreres

D'entre les 2.830 cartes que conté l'important epistolari de Francesc Civil que acabem de catalogar se n'han conservat 120 que li foren enviades per Guillem Soler

>> Guillem Soler al seu estudi de Palafrugell. Octubre de 1948.

ARXIU FAMÍLIA SOLER

artístiques: Soler, la pictòrica, i Civil, la musical. La majoria d'aquestes cartes transmeten una intel·lectualitat de primer ordre. Cadascuna conté un solatge que donaria per a molts cursos a la universitat. Crítiques de pintura i de pintors, de música i de músics, frases intel·ligents impregnades d'interès històric. Tot aquest contingent cultural és l'abecedari de les seves dèries per tot allò que signifiqués univers de creació. No endebades ambdós artistes van ser bons coneixedors de la història de la humanitat, de l'art, de la religió. Soler havia estudiat teologia i Civil s'havia format a l'escolania de Montserrat i a la Sorbona en l'època daurada de les humanitats. A més —comenta sovint Guillem Soler—, sent simpatia per França. De fet, el seu pare havia estat educat en un pensionat francès i per això considerava que devia molt del seu sentir i pensar a aquell país. El mateix li va passar al mestre Civil, ja que en dues èpoques de la seva vida hi va residir: la primera, de manera voluntà-

>> *Vista de Girona amb la Catedral i Sant Feliu. Aquarel·la, ca. 1931-1932.*

ria, per estudis, i la segona, per força, exiliat durant la Guerra Civil. No és estrany, doncs, que entre ells es comuniquessin sovint amb el *jamais*, el *mon ami*, el *peut-être* o el *merci*.

Fins fa ben poc, les nostres investigacions sobre la vida i obra de Guillem Soler es reduïen al contingut d'aquestes cartes i a la recerca que havíem fet sobre la seva obra, però gràcies als seus dos fills, Antoni i Josefina —als quals devem part d'aquesta informació— l'abast i magnitud de Guillem Soler ha arribat a una dimensió superior.

La valuosa correspondència entre tots dos artistes –Soler i Civil– explica essencialment la gènesi i evolució de les seves respectives carreres artístiques

AUTOR DESCONEGUT. ARXIU FAMÍLIA SOLER

>> *Guillem Soler i Gatvillaró.*

La seva formació

Va néixer en el si d'una família acomodada dedicada al negoci del vi. El matrimoni va tenir quatre fills, tres nenes i ell, que era el petit. Vivien en una casa pairal en plena rambla tarragonina, fins que el 1911 la família es trasllada a Barcelona. Guillem va estudiar al col·legi Sant Lluís Gonzaga i va rebre classes de dibuix a l'acadèmia de Joan Baixas amb Manuel Urgellés Trias, a l'Institut Català de les Arts i del Llibre amb Fran-

cesc Esteve Botey, i a l'Escola de Gravat, i va completar aquesta formació amb estudis de música. Entre 1927 i 1929 fa una primera estada a París, on estudia i treballa. Al seu retorn participa amb èxit en exposicions col·lectives oficials com a aiguafortista, i conrea també el fresc en diverses esglésies catalanes. El 1929 guanya per oposició una beca de la Diputació de Tarragona per estudiar a Madrid a la Escuela de San Fernando, amb Eduardo Chicharro. El 1932 es casa amb Assumpció Amor Turmo i inicia de nou estudis musicals amb Domènec Mas i Serracant.

La relació amb Girona i comarques

Guillem Soler va viure a Girona de manera intermitent entre els anys 1929 i 1931, en un primer pis del núm. 27 del carrer de la Barca. Alguns dels seus amics gironins van ser el pintor Josep Aguilera, Carles Rahola —amb qui mantingué també una interessant correspondència—, Jaume Roca Delpech, Fagnoli, els germans Tapiola, la poetessa Maria Castanyer i M. Assumpció Soler, mestra i poetessa. L'any 1927 ja havia fet la seva primera exposició al Saló de Descans del Teatre Principal de Girona.

Al cap d'uns anys pintaria la seva primera obra a la ciutat de Girona, al Seminari major, i després l'absis de la parròquia del Mercadal, dedicat a

**>>> Fotografia a la plaça
Independència de Girona.
D'esquerra a dreta, Francesc
Civil, Guillem Soler i Josep
Aguilera.**

la Verge del Roser i al culte del rosari: un fresc de 200 m pintat a mitjan anys quaranta. Les al·legories de la capella dels Sants Metges, de la parròquia del Carme (1945-1950 aprox.) i també la capella del Seminari menor, amb un fresc de 80 m, són de la mateixa època. Aquestes últimes pintures foren destruïdes en part, però la intervenció de Mn. Marquès impedí que la resta fossin rascades. També pintà l'absis de l'església d'Anglès, a Sant Esteve d'en Bas.

Com era habitual en aquella època, les figures pintades a l'església del Mercadal pertanyien a persones reals de Girona. Guillem Soler es va inspirar en cantaires de la coral de la Secció Femenina que dirigia el mestre Francesc Civil per fer apunts com a models d'àngels o marededéus. Igualment les figures de l'església de Palafrugell corresponen a noies d'aquesta població.

**Malgrat la relació
que Guillem Soler va
mantenir amb Girona,
on també va viure i
treballar, hi segueix
sent el gran desconegut**

Vuit anys a Palafrugell

Entre 1942 i 1950 s'instal·la a Palafrugell, al carrer Arrabal Superior, per atendre els diversos encàrrecs que se li havien fet: parròquia i església de Sant Martí, església de Llafranc i capella del col·legi de les monges. També pinta el baptisteri de l'església de Begur i la capella de la finca les Falgueres, de la família Ventosa-Despujol, d'Aiguablava.

Allà va fer amics com Josep Pla, Artur Llopis i el seu col·laborador Josep Martinell. Feia llargs passejos contemplant el paisatge que després plasmaria en moltes de les seves obres. Aquest arrelament va fer que quan va fracassar —per causes alienes a la seva voluntat— l'ambiciós projecte de decorar complet el temple de Sant Martí, i quedà així incompleta la seva obra, el seu desacord i desil·lusió amb el Bisbat causessin soroll.

L'obra pictòrica

Dins l'obra pictòrica de Guillem Soler, la dedicada a l'art religiós en forma de murals ocupa un espai preponderant. Ell sempre va dir: «Obres religioses i obres de tema religiós no són el mateix... L'ideal és que ambdós conceptes s'identifiquin, però generalment van dissociats».

Com a pintor, pràcticament conrea totes les tècniques: el fresc, l'oli, l'aquarel·la... i, com a dibuixant, el llapis i el carbó, i, de manera magistral, el gravat. Una vegada en què Soler fa un anàlisi de la seva obra, diu: «No m'he trobat a mi mateix, car sé que sóc moltíssim més romàntic del que les meves produccions expressen...».

Com a il·lustrador i dibuixant va treballar indistintament el llapis i el carbó. Va treballar fent il·lustracions d'acurada edició per a les editorials Regina, Sopena, Bruguera, Larios i The Catholic Book Publishing, de Nova York. Segons els crítics d'art, Soler era millor dibuixant i gravador que pintor. Com a gravador va destacar de manera important com a aiguafortista, amb un traç que demostra un gran domini de totes les tècniques. No pas perquè sí l'any 1942 va guanyar el Premi Nacional amb l'obra *La diligència*.

Escriptor i traductor

Va escriure poesia i va traduir, entre moltes altres obres, els *Sonets* d'Elisabeth Barret Browning al portuguès. Va traduir també de l'anglès, del francès i de l'alemany.

En la seva faceta com a escriptor crític, no s'està de fer judicis ni al seu millor amic, el mestre Civil, a qui censura, per exemple, les seves variacions per a piano, i també el text d'unes obres que Civil ha de musicar. Li diu: «... d'on ha tret la còpia d'aquests textos? Em dol que, sent vostè un mestre tan consciencios i escrupolós amb cada accent i cada paraula, s'hagi valgut d'unes que són defectuoses... i segueix sobre els errors de l'edició de l'autor dels textos, que és ni més ni menys que el poeta Joan Maragall. L'autor ha sentit com pocs la musicalitat de la paraula, el que fa precisament tan difícil de posar-les en una melodia perquè la música ja se la porten elles, les poesies».

Però molt més crític és amb el compositor Xavier Montsalvatge, a qui mai no s'adreça com a músic, sinó com a crític. Després que aquest acceptés ser membre d'un jurat «per delicadesa», Guillem Soler diu: «si vol esmentar la paraula "delicadesa", que es refereixi més aviat a la delicadesa o suavitat del paper higiènic que solen penjar del wàter, que és cosa més neta, àdhuc després d'usar-lo».

A Girona va escriure, entre d'altres mitjans, a *Presència*, al *Diari de Girona*, al diari *Los Sitios* i a la *Revista de Palafrugell*, quan era rector Mn. Tapiola.

La passió de la seva vida

De totes les incursions que Soler va fer en el món de l'art, no hi ha dubte que la música és la que més el marcà. Es plantejava la pintura i les altres arts que va conrear com una mera evasió.

Si bé no es dedica mai a la música professionalment, n'estudia des de ben petit i, en especial, el piano. Critica els seus primers professors i lloa el que va tenir ja de més gran, el mestre Domènec Mas i Serracant. La seva obra com a compositor es redueix a unes cançons tipus *lieder*, a unes *Cançonetes*, i a musicar *Cinc poesies* de Joan Maragall, que sembla que les havia cantat Victòria dels Àngels. En realitat les havia començat a escriure de jovenet, allà pels anys vint, i

FONS FAMÍLIA SOLER

>> El Pont de Pedra. Girona.
Aquarel·la. ca. 1931-1932.

les havia perdudes, però el desembre de 1965 en va recuperar tot el que va recordar, i llavors les tornà a escriure.

Com a pianista, a final de l'any 1969 el trobem acompanyant sovint la cantant gallega Carmen Quintana «Carminhia», i col·labora amb la gironina Montserrat Batlle.

En les esmentades cartes dirigides al mestre Civil, pocs compositors i intèrprets es lliuren de les seves crítiques, sigui en positiu o en negatiu, excepte Wagner i Beethoven, pels quals tenia especial predilecció. Critica sovint les cançons tradicionals castellanes i comenta que Castella és «terra antimusical», per la seva llengua dura i cacofònica que no permet inflexions.

Malgrat la relació que Guillem Soler va mantenir amb Girona, on també va viure i treballar, hi segueix sent el gran desconegut. Només un petit cercle el recorda com a pintor dels frescos del Mercadal, de la capella del

Carme, del Seminari o de l'església de Sant Martí de Palafrugell. La poca informació i coneixement que Girona té d'aquest genial personatge, i amb l'obra encara sense catalogar, és el que ens ha mogut a fer-ne aquesta breu semblança, a l'espera que algun entès en la matèria decideixi ampliar aquest treball i que, sobretot, Guillem Soler Gatvillaró rebi el reconeixement i la consideració que es mereix.

Per acabar, manllevem novament unes paraules que va escriure Mn. Tapiola de Guillem Soler a la *Revista de Palafrugell* amb motiu de seu òbit, amb el títol «*Requiem por Guillermo Soler*» (1-11-1971): «la seva vasta cultura, el coneixement de l'art, de la literatura, pintura, escultura, arquitectura, música i les arts sumptuàries, l'havien revestit d'una gran humanitat, d'un temple d'ànima i uns sentiments que el distingien. Delicat en el tracte, senzill, afable, respectuós amb el criteri dels demés, es feia apreciar pels qui l'havien tractat».

Lluís Brugués i Agustí és doctor en pedagogia. Professor de música de la UdG i del Conservatori de Música de la Diputació de Girona.

Albina Varés i de Balle és tècnica de l'Arxiu Municipal de Girona.

Entre els anys 1942 i 1950, s'instal·la a Palafrugell, al carrer Arrabal Superior, per atendre els diversos encàrrecs